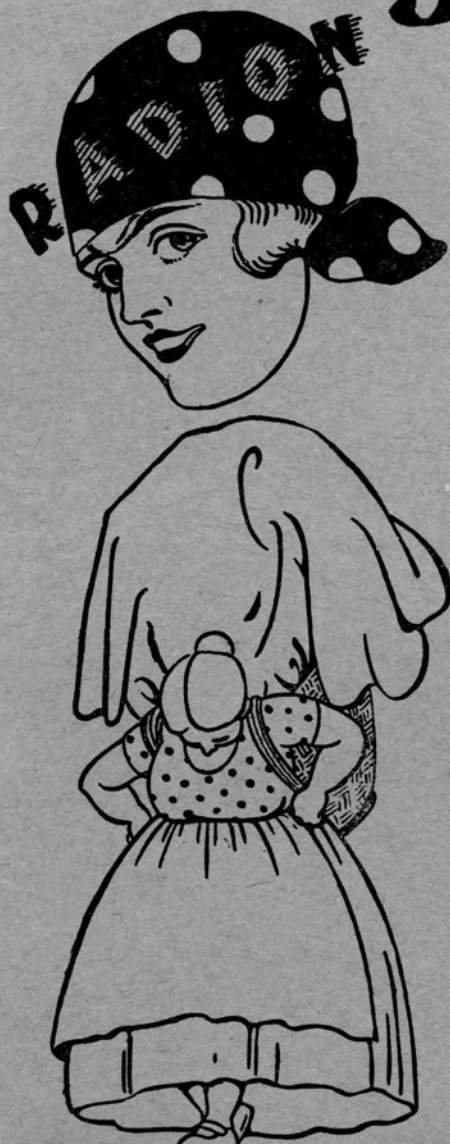

V
I
G
R
E
D

ŽENSKI LIST

1930

10

*Glavo
naj ti
prešinja
misel*

**kadar se
bliža
velike
žehte dan,
da**

**SCHICHTOV
RADION**

pere sam!

VIGRED

LETO VIII ~ V LJUBLJANI, 1. OKTOBRA 1930 ~ ŠTEV. 10

Utrinki.

Iz del sv. Avguščina ob letošnji njegovi 1500 letnici.

Velika skrivnost je posvetitev samega sebe in na čudoviti način kliče Gospod Bog nekaterega človeka v svojo službo in ga postavi na višino svetosti. In tako izvoljeni še tudi potem misli, da stoji pred zaprtimi durmi, ki se mu nikdar ne bodo odprle. Naenkrat pa so vse ovire odstranjene. Globoko pod njim leži potem temna pot. — Četudi je vse nadaljnje življenje en sam boj, se srečni izvoljeni vendar zmagovitejše bori v luči božji, kakor pa v senci oddaljenosti od Boga.

* * *

Pošteno, požrtvovalno in mirno delo v časnih stvareh nas stori vredne, da prejmemo pečne darove. Le prikleniti nas ne smejo nase in mi se ne smemo nanje. Delo nas ne sme zavezati, ko raste in ne nas zamotati vase, ko se razvija. Nekako prostost si moramo priboriti od skrbi, ki zadevajo minljive stvari in za nemiljivimi, večnimi, stalnimi dobrinami moramo stremiti, ki so nad vsem zemskim. Naše delo naj bo tako, da pridemo po njem do miru, namesto da bi se razrastlo v nestalno naglico.

* * *

In vendar bi bilo naše upanje ničevno, če ne bi smeli priti s svojimi tožbami k Tebi, Gospod Bog.

* * *

Niso prazni valovi časa in ne vale se brez učinka preko naših misli; čudovite stvari ustvarjajo v naših dušah.

* * *

Temna, zagonetna globina je človek in vendar bi se dale lase na njegovi glavi lažje prešteti kot pa njegove strasti in njegovega srca nagibi.

* * *

Kako slabotna leži duša na tleh, dokler se ne oprime stebra resnice!

* * *

Sladko je prijateljstvo med ljudmi, ki jih veže dragocena vez, v eno združujoč mnogo duš.

* * *

Duša pretrga vez zvestobe, če se obrne od Tebe, o Bog, in ne išče v Tebi tega, kar najde edino le v Tebi, ko se k Tebi povrne.

* * *

Zase si me ustvaril, o Gospod in nemirno je moje srce, dokler ne počiva v Tebi.

*Tedaj, ko na nebu
zvezde žaré
in v zarji večerni
hribi goré,
molitev se dviga,
srce se mi vžiga
ob tvoji ljubezni,
božje Srce.*

*Bolesti, veselje,
vse misli in želje
se zlijejo v tebe
in mir mi objame
trudno srce.*

A. L.:

Avguštinov slavospev materi Moniki.

Kdajkoli in kjerkoli imenujemo velikega sv. Avgušтина — in koliko sto in stokrat se je to zgodilo v letošnjem letu ob njegovem 1500 tem spominu — povsod in vsikdar se spomnimo na njegovo sveto mater, Moniko. V burno njegovo življenje, ki se je dvigalo in padalo, zazveni čisto nežno bolestno-sladka melodija, pa oslabi in zopet naraste, nikoli pa se popolnoma ne izubi: materina ljubezen, materina molitev.

V svojih »Izpovedih«, ki jih je spisal trinajst let po svojem spreobrnjenju, v katerih je razkril vsa stranpota in zmote svojega življenja, je napisal tudi slavospev svoji materi.

Z veliko ljubeznijo jo omenja že v prvi knjigi, ko se obrača skrušen k Bogu in popisuje svoje detinstvo v materinem naročju, zbujanje svojega duha ob njeni roki, prvo učenje, ki mu je kljub darovitosti zaradi telesne slabosti delalo preglavice.

V drugi knjigi, ko se že začenja opis njegovega razuzdanega življenja, opisuje materino petje, ko ga je iz dalje opominjala, a tudi resne besede in opomine, s katerimi ga je skušala spraviti na pravo pot.

V tretji knjigi opisuje svoje prestopke in materino kazen: ločila se je od njega; ni smel niti jesti pri njeni mizi. Pa je v joku in molitvi prosila Boga za spreobrnjenje svojega sina. »Devet dolgih je preteklo od tega časa, ko sem se zvijal v noči greha. Med tem pa ni prenehala pobožna in modra vdova v vseh svojih molitvah prositi za moje spreobrnjenje.« In nadaljuje, kako jo je pobožni duhovnik potolažil: »Pusti in moli zanj h Gospodu. Spoznal bo svojo zmoto in brezbožnost!«

Kakor da se boji svojo mater v opisu let svojih blodenj v četrti knjigi posebe imenovati, govori samo o svojih grehotah.

V peti knjigi, kjer je točno opisal in pred Bogom priznal svoj beg z doma v tujino, da je lažje služil svojim strastem, vzdihne skrušen: »Tako sem varal svojo mater in kakšno mater!« Pa potem nadaljuje z opisovanjem svoje bolezni, ki ga je spravila na rob groba, pa je mati nevede za njegovo stisko zani molila: »Ne morem si misliti, da bi bila še ozdravela, ko bi bila dvojna smrt prebodla njeno srce. Kje naj bi bile potem ostale njene molitve, kje drugje kot pri Tebi, Gospod! Ali bi mogel, Bog usmiljenja, prestrašeno in pobito srce ponižne in razumne vdove zavreči, ki je dajala miloščino, bila pokorna Tvojim svetim in jim je služila, dneva in noči ni opustila brez da-

ritve na Tvojem oltarju, ki je dvakrat na dan, zjutraj in zvečer hodila v cerkev, da bi jo uslišal. Ni te v solzah prosila zlata in srebra, ampak za zveličanje svojega sina.»

V šesti knjigi opisuje, kako je mati zvedela za njegov žalosten položaj in je prišla za njim: »Že je prišla za menoj moja mati, junakinja v veri, po suhem in po morju mi sledeč, v vseh težavah zaupajoč na Tebe. — — Našla me je v globoki stiski in popolnem obupu. Povedal sem ji, da sem se odpovedal manihejcem, da pa tudi nisem veren kristjan. In je našla mir zaradi te izpremembe v moji bedi. Ni se čezmerno veselila, pač pa mi je priznala, da veruje v Kristusu: preden se bo ločila od tega revnega življenja, me bo še videla kot pravovernega kristjana. In Te je rotila kar naprej s prošnjami in solzami, da bi pospešil delo Svojega usmiljenja.«

Sedma knjiga uvodoma poudarja, da je minila Avguštinova mladostna doba, polna greha in da je stopil v moško dobo. Vsa ta doba je bilo eno samo iskanje resnice, h kateri so se bolj in bolj odpirala vrata — po materini priprošnji. »Z največjim hrepenenjem sem segel po častitljivi knjigi Tvojega Duha in zlasti po apostolu Pavlu.« O bolih, o oklevanjih, o skrbi in bojazni govori osma knjiga in na videz ni mati udeležena pri vsem tem. In vendar ga je v molitvi in solzah vnovič rodila — za Boga. Ko je Avguštin na vrtu ležal pod smokvinim drevsom v solzah kesanja nad svojo preteklostjo in zaslišal glas: »Vzemi in beri!«, je odprl knjigo vseh knjig in mu je padlo v oči mesto: »Ne v požrešnosti in pijanosti in prešuštvu, ne v prepiru in nevoščljivosti, temveč oblecite Gospoda Jezusa Kristusa.« — Mati je bila prva, ki je zvedela za končno spreobrnjenje. »Veselila se je brezmejno in hvalila Tebe, ker je videla, da si ji dal več, kakor Te je prosila v svojih molitvah.«

Globoka hvaležnost Bogu in ponižno spoznanje njegove močne roke, ki ga je dvignila iz teme k Luči, je vsebina devete knjige. Pesmi globoke vere, Davidove psalme je bral kot katehum, v pripravi na sv. krst. Sv. krst sam bi bil po Avguštinovih izpovedih minil brez materine navzočnosti. Toda, ko govori o povratku v Afriko, kjer je hotel nemoteno Bogu služiti, omenja mater, ki ga je spremljala. »Prišli smo v Ostio ob Tiberi, ko je mati zbolela. Preko vsega tega grem hitrih korakov. Sprejmi pa mojo izpoved in mojo zahvalo, o moj Bog, za neprešteto, četudi o tem molčim. Tega pa nočem pustiti, kar želi moja duša objaviti o Tvoji dekli, ki me je rodila, v mesu za časno, v srcu za večno življenje. Ne njenih, Tvoje darove želim naštet, ker ni se sama ustvarila in vzgojila. Ti si jo ustvaril in ne oče, ne mati nista vedela, kakšen bo njun otrok. V Tvojem strahu jo je vzgojila pastirska palica Tvojega maziljenca v verni hiši. Zaradi vzgoje ni hvalila toliko svoje matere, kakor pobožno deklo, ki je v zvesti službi osivela in je oskrbovala vzgojo deklic, zaradi njene starosti in stroge pravnosti zelo spoštovana. — — Skromna in razumna je zgodaj prišla v zakon. Možu je služila in se je trudila, pridigovati mu z lepim vedenjem. — Svojega moža in taščo je pridobila s tihim vedenjem, pohlevnostjo in pozorno ljubeznijo. — — Tudi ta veliki dar si podelil svoji dekli, o moj Bog, da je v prepirih in razdorih, kjerkoli je mogla, spravila k miru. — — Tudi svojega moža je pridobila za Tebe ob koncu njegovega življenja in ni se pritoževala, kar je morala ob njem prestati, ko je bil še pogan. — Bila pa je tudi služabnica Tvojih služabnikov. Kdor jo je spoznal, jo je moral iz vsega srca spoštovati in ljubiti, ker so se v njej kazali sadovi svetega občevanja s Teboj, o Bog. In končno, o Bog, je skrbela za nas vse, ki po prejemu sv. krsta živimo združeni med seboj in s Teboj,

kakor bi nas bila vse rodila in nam je služila, kakor bi bila služabnica nas vseh. — Ko pa se je bližal dan, da se bo poslovila od življenja, le Tebi, ne nam je bil znan, sva slonela po božji volji mati in jaz ob oknu, ki je nudilo razgled na naš vrt — tam v Ostiji ob Tiberi je bilo, kjer smo čakali na vkrcanje. — Vesel razgovor se je razpletal med nama. Ko sva prišla v pogovoru do zamisli, da tudi največje zemeljsko veselje ne najde primere z nebeškim, — — sva prehodila v duhu vse veselje na zemlji in v nebesih. Razmišljala, orisala in občudovala sva Tvoja dela in sva hvalila Tvojo modrost, po kateri nastaja vsa preteklost, sedanjost in prihodnost ter sva se doteknila nesluteno Tvoje večnosti.« — Po teh pogovorih je priznala sv. Monika: »Moj sin, na tem svetu nimam pričakovati nikakega veselja več. Kaj naj še? Dočakala sem tisto, za kar sem hotela živeti, da te vidim kot dobrega kristjana. Te prošnje je Bog uslišal. Kaj naj še delam tu?« »Ne vem, kaj sem nato odgovoril. Pet dni nato je Monika zbolela na vročici. V razgovorih, med katerimi jo je večkrat zapustila zavest, je rekla trdno: 'Tu bosta pokopala svojo mater.' Moj brat in jaz sva jo tolažila, da bo umrla prav gotovo v domači hiši. Ko je to slišala je rekla: 'Pokopljita me, kjer hočeta in ne delajta si za to skrbi. Le eno vaju prosim, da se me spominjata ob oltarju Gospodovem, kjerkoli bosta!' — Bolezen se je hujšala. Jaz pa sem mislil na Tvoje darove, ki smo jih prejeli po naši sveti materi. — — Zatisnil sem ji oči in žalost je krčila mojo notranjost, ki je izbruhnila v solzah. — Pač mi je bilo v tolažbo, ki mi jo je dala v bolezn, ko me je zahvaljevala za moje usluge, ko me je imenovala svojega ljubega sina. — — Odslej sem si jo predstavljal le še kot Tvojo služabnico, o Bog. — — Zato Te prosim, Bog mojega srca, odpusti ji njene prestopke! Vem, da je vršila dela ljubezni, da je vsem iz srca odpustila, odpusti tudi nji. — Počiva naj v miru poleg svojega moža, ki mu je služila in Tebi, o Bog, in ga je pripeljala k Tebi! — — —«

Pričujoči odlomki so le medel odmev prekrasnih priznanj najlepših čednosti, ki jih je zmožno materino srce. Ko beremo »Izpovedi« od prve do zadnje strani, se zdi, da poleg prvega njihovega namena ni nič manjši drugi proslaviti mater. O, kako lep slavospev t a k e g a sina t a k i materi!

Vladaj,

Kristus Kralj!

Kraljici sv. rožnega venca.

Med prsti jagode polže
in jezik izgovarja
Marijino ime.
Spomini nam pobožni
nazaj uhajajo
na drage, svete kraje,
povsod postajajo
in spet naprej potujejo,
dogodke premišlujejo
iz davno prošlih dni.
Iz naših src radost kipi,
saj gledamo Devico
in njenega Sinu
in hlepček, kraj veselja
in rajskega miru.
Z Devico gremo v tempelj,
Boga na rokah nósimo,
častimo Ga hvaležni
in blagoslova prosimo.
Itilimo z dečkom v sveti hram,
da tam modrost razlaga nam.
In ko Mariji skrb izgine,
veselje tudi nas prešine.

Izrekamo molitve
in jagode polže.
A kaj otožnost težka
nam lega na srcé?
Ah, Božjo gledamo ljubávo,
z glavé ji teče znoj kroav,
Telo je vse razbičano!
Zakaj? Da bilo bi človeštvo,
ki padlo je, zveličano!
Pomika mož se oslavljen
in pot namaka kri,
trpin pod težo križa
se zgrudi in leži!
Na gori je postavljen križ,
pod njim uničena stojiš,
Marija! Tvoja bolečina
molči, strmi brezglasno v Sina!
V naročju mrtvo je Telo
od skal bremena bolj težko!

Jagode drobne po vrsti
spet nam polzijo med prsti.
Duše so spet nam radóstne,
naše molitve slavnóstne!

Vstal je in grob je odprtl!
Pojdi Marija, na vrt!
Pojdi na góro, — v nebó se dviguje
in Tolažnika — Duhá obljubuje,
že razsvetljenja zasvetil je dan,
ogenj je sveti nad glávami vžgan.
Mati presrečna, čez kratko Te Sin
dvigne do blaženih rajskih višin.
Glávo ovenča Ti s krono blestečo,
večno pri Njem boš uživala srečo!
Rožnega venca Kraljica, še nas
vzemi v nebó, ko poteče nam čas!
Ko oprostimo okov se telesa,
k Materi naj poletimo v nebesa!

J. D.:

Moj poklic.

(Dopisi Vigrednic.)

(Nadaljevanje.)

Spoštovana gospodična urednica!

Te dni — t. j. 13. in 14. septembra — sem zvedela presenetljivo novico, da se je v prvi gimnazijski razred realne gimnazije na Poljanah v Ljubljani vpisalo 170 deklic! Zelo velik naval je bil tudi na drugi gimnazijski razred pravtám, ker so starši iz raznih razlogov preplašeni in prestrašeni, vzeli svoje hčerke iz meščanske šole in jih vpisali v gimnazijo. Zvedela sem za več primerov, da so starši hčerko, ki bi bila lahko šla v tretji meščanski razred, vpisali v drugi gimnazijski razred in s tem povzročili, da otrok izgubi eno leto, in vse te težke žrtve samo zato, da more hčerka hoditi v edinozveličavno gimnazijo. Dejstvo je namreč res to, da sedaj učenka, ki dobro dovrši 4. razred gimnazije, mnogo lažje prestopi na učiteljske ali na trgovsko šolo kakor pa iz meščanskega 4. razreda, dasi so meščanske šole pri nas tudi — izvečine — zelo dobre in praktične.

Torej v gimnazijo bo hodilo toliko in toliko deklic! Dovršile so 4. razred osnovne šole, z različnim uspehom seveda, marsikatera morda le z zadostnim.

Gimnazija je učena šola; ima namen, da teoretično izobrazuje svoje učenke in jih pripravlja za vseučilišča in sploh za znanstveno delo. Koliko izmed teh 170 učenk pa bo v življenju sposobnih za znanstveno delo?! Oh, koliko jih bo le prezgodaj omagalo! In leta, ki jih bodo preživele na gimnaziji, bodo izgubljena! Ali ne bo to velikanska škoda? Ali ne bi starši storili dosti pametneje, če bi dali hčerko o pravem času v kak praktičen poklic?

Z gimnazijo naj bi torej deklica pozneje šla na univerzo. Naj gre! Saj nas je že precej tudi na ljubljanski univerzi. Samo prav bi bilo, da bi starši nekoliko zaslužili silne težave, ki jih ima vseučiliščnica. Naj jih jaz nekoliko naštejem. (S tem pa ne nameravam oplašiti od vseučiliškega študija tistih, ki so v resnici poklicane za to trnjevo pot.)

Če govorim o težkočah univerzitetnega študija za deklice, ne mislim na gmotne stiske, ki so pač za oba spola enake, ampak pred očmi imam — in to je najvažnejše — duševno sposobnost. Na univerzi zahtevajo mnogo, da, prav mnogo znanja. Če je študentka samo srednje nadarjena, ne zmaga, pa naj je še tako pridna in marljiva. Razen tega je napeto duševno delo zelo kvarno telesnemu zdravju deklic. Marsikatera študentka je vprav zaradi rahlega zdravja morala univerzitetni študij ali prekiniti ali pa popolnoma opustiti. In končno je dekliškemu vseučiliškemu študiju še ena okoliščina prav močno napoti: Vse delo na univerzi je izvečine suhoparno, se obrača samo na razum; pri nas, ženskah, pa prevladuje čuvstvenost. Znanost na univerzi predavajo moški v čisto moški, neosebni, zgolj miselni obliki, ki se našemu ženskemu načinu mišljenja le malo prilaga. Me deklice si moramo to suhoparno stvarino šele same na poseben način poživiti in si jo približati. Šele potem, ko učeno snov po svoje predela, ima študentka resnično veselje s svojim učenjem. Za tako predelavanje pa je potrebna več ko navadna usposobljenost.

Akademičarka.

* * *

»Draga Vigred! Sporoči svojim čitateljicam krik nesrečne sestre iz velike daljave. — Dovršila sem osnovno in meščansko šolo, nato pa še trgovsko v Ljubljani. Borba za kruh me je zanesla daleč iz domovine. Sem tu knjigovodkinja in korespondentinja v veletrgovini z železnino, lesom, opeko in cementom. Prva nesreča me je zadela, ko sem v teku enega leta zgubila drage starše, očeta in mater, ki sta mi umrla v majhnem presledku drug za drugim. Tako sem postala popolna sirota. In živeti v tujini, kjer nimam žive duše, kateri bi mogla potožiti svojo bol! In da je čaša moje bridkosti še bolj polna, pomaga moj šef, ki je brezobziren, nasilen človek. Ako bi stene moje sobice mogle govoriti, bi pripovedovale o potokih solza, ki jih prelivam, ko pridem duševno izmučena mednje. Zaman kličem sladko ime: »Mama! Mamica!« Stene so gluhe. V takih trenutkih mi je tako hudo, da bi se mi zdela smrt, ako bi mi jo Bog poslal, rešitev.«

* * *

»Draga Vigred! Prosim te, svetuj mi. Ko sem imela 12 let, se mi je že zbudil poklic za samostan. No, vedela sem, da moram čakati. Ko sem imela 16 let, so me starši dali v trgovino za učenko. Tu sem že eno leto. Vleče me pa vedno in vedno le v samostan. Zalostna hodim časih sem in tja, vprašujejo me, kaj mi je, a ne upam si povedati. Poprej sem veselo pela — bila sem tudi cerkvena pevka — no, zdaj sem utihnila. Draga Vigred, prosim te, odgovori mi in svetuj mi!«

Odgovor: Če je klic tako močan — in zdi se, da je — in če ti starši dovolijo, kar poslušaj klic!

(Dalje prihodnjič.)

Pavla M.:

Krivda.

Čim jasneje spoznavamo svoje napake, tem milejše bomo sodili napake drugih. Krivda, ki ostane tajna, je mnogo težja nego ona, ki postane javna. Zakaj? Ker zastruplja v temi mozeg tvoje duše.

Ako bi hoteli najti za tuje napake toliko opravičb, kot jih najdemo za lastne, bi kmalu končali s pritožbami.

Dokler ne veš, kaj je človeka dovedlo do dejanja, ga ne moreš obsoditi.

Nikoli ni značaj naše duše tako jasen, kot pri obsodbi drugih, ko izrečemo: dober ali slab.

Noben greh ni tako velik, da bi ga še večja ljubezen ne mogla premagati.

Samota.

Najgroznejša samota — globokejša od najtemnejše noči — je blaznost.

Samota je nekaj drugega, kot osamelost. Moreš jo občutiti v najveselejši družbi.

Če živiš v Bogu, tvoja duša nikoli ne občuti samote, ako pa Njega nimaš, ti mnogokrat veliko število tebi ljubih oseb samote ne odvzame.

Ako leži v tvoji duši brezupna samota, si gotovo skregana z Bogom.

Ne jezi se, ako te ljudje ne razumejo ali puste na cedilu. Samoto izrabi — naj te vodi do Boga.

Čim tesneje smo zvezani s svetom, tem pogosteje nas mora ločiti od njega ura samote.

Dokler se samote bojiš, tvoja duša ni dovolj zrela, da bi dihala v njej velika božja Tišina.

Samota nam more biti najkrepkejši vir moči.

Samota nikakor ni mrtva tišina. Le prisluhni samo enkrat k svoji duši — zveneči glasovi samote te bodo začudili.

Med hrupom sveta ti lastna duša marsikaj zamočči. Vse to izveš od nje, če jo popelješ v samoto.

Nihče ni toliko bogat, ne tako močan, da bi nikoli ne potreboval samotnih ur, ki množe bogastva in krepe moči.

Ako bežiš pred samoto — se bojiš samega sebe.

Težki trenutki.

(Morob Agard.)

*Vroče je čelo
in trudno oko.
Nad mano sivo
otožno nebo —
in v srcu slutnja težkih dni...
Gospod, moči mi daj, moči!*

Pero Horn:

Priprava žene za življenjsko pot.

»Ali bi, ali ne bi?«

(Nadaljevanje.)

2.

Toda vedeti je treba, da marsikaterega moškega ni mogoče več dvigniti in da je norost z njim stopati v zakon.

Žalosten je pač zakon, ki ga je sklenilo mlado dekle s postarnim, izživljenim, morda celo bolnim možem. Zlasti pridejo tu v poštev božjastni, tuberkulozni, duševno zaostali in manj vredni moški, ki so vrhu vsega morda še dedno obremenjeni.

Grozno je gorje, ki ga v takem zakonu mora prenašati zakonski drug. Tu obnemore vsa ljubezen, zlasti še, če se isto zlo utelesi in pokaže še na otrocih. Pač bi bilo potrebno, da prihodnje rodove vzgojimo tako, da bodo imeli v danem primeru zmožnost in voljo ostati samski, če bi zdravnik odsvetoval stopiti v zakon. Sploh bi bilo najbolje, da se zaročenca podvržeta strogi zdravniški preiskavi, da potem po njej uravnata svoje življenje.

Posebno pa je paziti na to, da moški ne pride v zakon s kako spolno boleznijo, ki z njo že v naprej uniči vsako družinsko srečo. Spolne bolezni so se med vojno in po njej silovito razpasle in gotovo bi tudi naše slovensko ženstvo imelo največjo korist, če bi dobilo izpod peresa kakega zdravnika pri-

merno zadevno razpravo. Na tem mestu hočem le prav kratko omeniti nekatere stvari, ki jih posnamem po že omenjeni zdravnici dr. E. L. M. Meyer.

Kapavica je vnetje sluznice sečne cevi in jo ženska nalezje po spolnem občevanju z okuženim moškim. Če se bolezen pravočasno ne zaustavi, se razširi na druge notranje dele do ledvic in lahko postane kronična. Pri ženi je zlasti nevarno, da oboli na tej bolezni tudi maternica, kar lahko uniči vso žensko življenjsko srečo.

Mnogo žena nalezje kapavico že v prvih dneh zakonskega življenja in ker ne poznajo znakov te zavratne bolezni, zvrčajo bolečine na druge vzroke, zamude dobo zdravljenja in tako postanejo resnične žrtve svojih mož. Zgodi se pa tudi — in žal vedno pogostejše — da možje tudi še pozneje po svoji pohotni nezvestobi okužijo svoje žene, ki vsega tega niti od daleč ne slutijo.

Še vse strašnejša bolezen pa je sifilis. To je v resnici bolezen, ki se med nepokvarjenim delom našega naroda izgovarja z nekim svetim strahom. Sifilis se deli v tri štadije, dobe, ki skupno trajajo dolga, dolga leta.

Prva doba traja nekaj tednov, majhen izpuščaj, tvor na okuženem delu, otekanje bližnjih žlez v spodnjem telesu, sledeča nervoznost, mrzličnost, slaba prebava. Mozolj se posuši, a njegov strup se v notranjosti zbira, bolezen stopa v drugi štadij.

Čez nekaj tednov se znova pojavijo izpuščaji na koži, na sluznici v ustih in nosni duplini, na čelu. Ti izpuščaji preidejo, a se po preteku nekaj mesecev zopet povrnejo in zopet preidejo. To menjavanje traja 4—6 let. Po tej dobi se zdi, da je bolnik ozdravel, kajti vsi bolezenski znaki so prešli. Bolnik tudi sam misli, da je zdrav. O, strašna zmota!

Čez leta, ko se prizadeti skoraj več ne spominja svoje bolezni, ko samo še vidi obrise prestanega zla, se pojavi tretja doba v vsej svoji grozoti: vnetje hrbtenjače, omračenje uma i. t. d. so bolezni, ki v tej dobi napadejo bolnika.

Res je zdravniška veda sijajno napredovala v zdravljenju te bolezni, saj je mobilizirala vse sile in še vedno išče novih poti, da bi se čim uspešneje ustavljala strašnim njenim grozotam.

Prva in druga doba sta skrajno okuževalni. Okužuje gnoj iz ran, slina, kri, sploh vse, kar izloča bolnik. Okuženje pa ne prizanaša niti otrokom, spočetim od bolnih staršev. To prokletstvo ne izumre z bolnikom, marveč ostane tudi otrokom v njihovo najstrašnejšo dediščino.

Res, spolne bolezni so najstrašnejša kazen za greh, morda za prvi in edini greh mladega moža...

Strašno je zlo, ki ga mora v takem bolnem zakonu trpeti zakonski drug in to po nedolžnem, edinole po brezvestnosti drugega in po svoji — nevednosti...

Oj, dekle, ko odgovarjaš na tisti odločilni »Ali bi, ali ne bi?«, premisli vse to, potem pa odločno stopi pred njega, ki ga nazivaš »moj dragi«, in terjaj od njega računa o njegovem dosedanjem življenju. To je tvoja upravičena dolžnost, ki ti jo narekuje tvoja doslej zdrava, neranjena duša, terja tvoje čisto, neoskrunjeno telo, terjajo v strahu za svoje lastno življenje tvoji, doslej še ne spočeti otroci...

Vse to je tvoja dolžnost, dokler še lahko izpregovoriš svoj odločilni »ne«. Vse to je potrebno, da pozneje ne boš trpela krivice, potrebno pa tudi, da ti sama ne storiš krivice njemu, ki bi po tvojem krivičnem »ne« mogel sam pasti v svojo pogubo. Igrati se ne smeš s svojo, pa tudi ne z njegovo ljubeznijo!

Še ena vrsta mož je, ki nikakor ne spadajo v zakon. To so pijanci iz navade. Tudi pijanci prinašajo v zakon grozno zlo. Medtem ko spolno bolni

dostikrat nimajo otrok, ker so nerodovitni, ali pa rode bolne, za resnično življenje nesposobne, sebi in drugim nadležne otroke, rodi alkohol telesno in duševno slabotne, pohabljene, božjastne otroke, ki imajo v sebi vse kali spolne razuzdanosti, vsa razpoloženja za zločinstva, kakor uboje in umore, požige, roparstva i. t. d., pa tudi podlago za najrazličnejše bolezni.

Po vsej pravici kličejo veliki vzgojitelji in narodni gospodarji: »Pijanec ne v zakon!« Njegovo poboljšanje, odvada od alkohola, je skorajda izključena posreči se le v prav redkih primerih. In katero dekle naj ima dolžnost, da stavlja na tehtnico svoje lastno življenje in tvega življenje svojih otrok za rešitev pijanca, za rešitev, ki je tako zelo neverjetna! Saj je vendar splošno znan pregovor, kdaj se pijanec spreobrne.

Taka dolžnost ne obstoja, ker nihče nima dolžnosti postati — zločinec!

Pijanec, ki mu je že vsa kri prepojena z alkoholom, je mož brez vsake volje, je spolno razbrzdán človek, ki mu ni sveta nobena reč. Njegov značaj propada bolj in bolj, življenje žene ob takem možu je pravi pekel. Ne bomo hodili po statistiko med druge narode, pogledajmo kar vase, ker tudi v nas gospodarji alkohol v tako velikih množinah. Pijemo ob veselih in žalostnih prilikah: na poročniški postelji in ob njej, ob krstu, ob poroki, ob smrti, vedno je prilike dovolj. Pa preglejmo in izmerimo gorje, ki ga je s seboj prinesel alkohol! Prodani domovi, kaznilnice, norišnice, sirotišnice, blede obrazi ob-jokanih žena in otrok, pregnanih z lastnega doma, pretepanih in osuvanih od svojega očeta, vse veliko morje duševnega gorja nesrečnih slovenskih žena kliče in svari: »Pijanec nikdar in nikoli v zakon!«

Ali bo ta klic res ostal glas vpijočega v puščavi.

Slovensko dekle, ti nositeljica lastne sreče, zdravega našega rodu, mo-gočne naše države, ali ni tvoja dolžnost, da ob uri odločitve odkloniš vsako zvezo z mladeničem, vdanim pijančevanju? Zavedaj se, da je ta trojna tvoja dolžnost večja od tvoje ljubezni!

Težavno je spoznavanje tam, kjer se ženin kaže nevesti le v svatovskem oblačilu. Pa se hitro vname srce, vda se in trepeče v pričakovanju, potem pa, prepozno spoznavši, da svatovsko oblačilo ni vsakdanje, pravo oblačilo, do-živi razočaranje, če ni sama svojega srca koj spočetka neizprosno nadzirala s svojo voljo in s svojo pametjo. Zato pa se bo pametno dekle posvetovalo s svojimi roditelji, če bo seveda do njih imelo zaupanje. Marsikatero dekle bi si prihranilo veliko srčnih bridkosti in bolečin, če bi poslušalo svojo mater. Na žalost pa moramo tudi priznati, da premnoge matere, zlasti »moderne«, to je laži-moderne matere, gledajo na ženinov denar, namesto na hčerkino srečo. Mati se mora zavedati, da je notranje zadovoljstvo mnogo višja dobrina od zunanjega blagostanja. Zato ima mati pač pravico svoji hčerki svetovati, nikdar pa ji kratiti svobodno izbiro. Nikdar nimajo starši pravice, da bi hčerki pre-povedali zakon s poštenim mladeničem iz zgolj osebnih ali sebičnih razlogov. Kaj rado se potem zgodi, da padeta in se izgubita oba, on in ona, krivdo pa nosijo ...?

Izbira mora torej biti svobodna, saj »vsak bodi svoje sreče kovač«.

Toda, ko dekle premišljuje, ali bi, ali ne, ni dovolj, da pregleda in pre-soja, kakšen ne sme biti bodoči mož, preiskati mora tudi — sebe. Presoditi mora, ali je njeno telo sposobno nositi bremena zakonskega stanu, ali bo moglo zadostiti vsem svojim dolžnostim. Zato je pravično, da dekle, ki zase zahteva zdravega in krepkega moža, tudi skrbi, da bo on dobil zdravo in krepko ženo. Naj se torej dekleta dajo nekaj mesecev pred poroko preiskati vestnemu zdravniku ali zdravnici, tako da jim ostane čas, da odpravijo kake lažje bolezni, iz katerih pa se v zakonu lahko razvijejo težje, ki prav kmalu

resno ogrožajo ljubezen in srečo. Dekleta ne smejo misliti in se tolažiti, da bo to in ono »že prešlo v zakon«. Nekateri stvari že res preidejo, a mnoge se poslabšajo. Zato naj se spominjajo domačega rekla: »Ne stori bližnjemu, kar nočeš, da bi on tebi storil!«

Toda tudi v duševnem oziru si mora dekle biti na jasnem, kaj bo morala v zakonu nuditi.

Biti mora vseskozi verna. Nešteto je v zakonu prilik, kjer si človek ne ve pomagati in se potolaži in umiri le v tistem pogovoru s svojim Bogom. Vernost pa vsekakor zahteva, da gre človek vase, prizna tudi svojo lastno so-krivdo nad žalostno nepravilno in jo skuša z vsemi svojimi močmi popraviti, kajti »vera brez del je prazna«!

Iz tega pa že sledi, da je treba v zakonu biti potrpežljiv. Potrpeti ob slabostih svojega zakonskega tovariša je dolžnost, brez potrpljenja mora vsaka zakonska zveza med ljudmi razpasti, kajti »motiti se, je človeško«.

Jeza, ki izvira dostikrat iz maženosti, je za zakon to, kar slana za rastline. Mož, ki vidi, da žena ne neha kuhati svoje jeze, se bo obrnil od nje in si bo poiskal druge družbe, v kateri se bo lahko razvedril in pozabil na svoje gorje. To naj si zlasti zapomnijo ona dekleta, ki menijo, da bodo s svojo jezo in trdovratnim molkom koga premagala. Jeza je pač zadnje sredstvo, ki bi moglo moža popboljšati. Zato je tako zvano trmo, ki je med ljudstvom znana pod besedo »mula« ali »rivec«, preganjeni od prvega početka, najkasneje pa v dobi samovzgoje. Jasno je, da bo v zakonu treba svojega druga marsikaterikrat opozoriti na kako nepravilnost, na napako! Toda to se mora vedno zgoditi mirno, brez vpitja. Zlasti pa se je ogibati tistega večnega očitanja prejšnjih pregreškov. Jeza, vpitje in očitanje so grobokopi vsake, posebej pa še zakonske ljubezni. Iz groba pa ni več vrnitve ...

Dekle! Podal sem ti nekaj migljajev za one trenutke, ko hlastno iščeš odgovora na življenjsko odločilno vprašanje. Ko se kmet na spomlad pripravlja na setev, gre v svoje shrambe, da preišče in izbere seme, polno kaljivosti, od katerega pričakuje 10 in 20 kratnega sadu. Njegovo obžalovanje, da je posejal slabo seme, bi mu nič ne hasnilo: letina za tisto leto bi bila slaba, če ne morda povsem izgubljena!

Tudi ti si seme stvarstva božjega!

In ti?

Boječ se, da ne zavržeš tega semena ne morda samo za eno leto, marveč za vse svoje življenje, sem ti dal nekaj navodil, ki jih brepogojno moraš vedeti pred vstopom v zakon, ker potem je prepozno!

Zato pojdi vase, preišči ter si odgovori:

»Ali bi, ali ne bi?«

Pavla M.:

Prizanesljivost.

Ne moremo vselej vsega umeti, a moramo vselej vse odpustiti.

Največ ljudi je mnenja, da so velikodušni, če drug drugemu odpuste in nato v dozdevno-pravični ošabnosti krenejo vsak svojo pot. Kaj bi postalo z našo dušo, ko bi tudi Bog tako z njo ravnal?

Ni dovolj, da odpustimo. Odpuščati moramo iz ljubezni, ki je tako velika, da zakrije krivdo v duši človeka, kateremu odpuščamo.

Le močni in dobri ljudje lahko odpuščajo, ne da bi poniževali.

Resnično veliko odpuščanje zbudi življenjske kali, ki prično rasti in zoreti.

Ah, tačas!

I.

*Potožite tihi
bóli mojih vzdih! — —
Ali bdeli smo takrat,
ko ugrabljen bil je brat,
ko je z onostran gorá
klical dragih krog sestrá?
Kaj nam je šumela Zila,
kaj je Drava govorila?
Kdo je planil tisti dan
rešit dragi Korotan?
Ah, nikogar ne dolžim,
premišlujem in — trpim!*

II.

*V jesenski dan
zapihal peter je močan
in završale smrek so veje.
A jaz sem htel v Korotan,
da čujem, kaj gozdovi
šumi jo pod petrovi.*

*Zapihal peter je močan,
potòk brzel je kot plašan,
a jaz sem stal ob Zili,
da čujem, kaj palovi
šumi jo pod petrovi.*

*Šumenje smrek in vode tek
nekdáj mi bil sladak je lek.
Budil je tisoč lepih nad,
zidále vse blesteč so grad
življenjske sreče v Korotanu.
A zdaj šumenje me boli,
ječí, boléstno govori
o nadah in načrtih
porušenih in strtih!*

III.

*Naj se veselijo drugi!
Mi trpimo v tihi tugi.
Mi nič več ne sanjamo,
pod boljô se sklanjamo.
Dasi bol neznosna je,
vendarle ponosna je.
Hrabro, plemenito, vneto
zemljo smo branili sveto,
in ljubili vekomaj
bomo izgubljeni raj!*

Dr. Francè Debevec:

Kako si čuvamo zdravje.

(Nadaljevanje.)

Mračni, temni prostori so nam zopni. V temi in polsvitu se skriva golazen, nabira mrčes. Temačna stanovanja so že za pogled neprijetna. V njih je doma slabokrvnost, občutljivost, jetika ter mnoga druga obolenja. Telesne celice vsled svetlobnih in kemičnih učinkov solnčne luči živahno obratujejo ter so zato bolj zdrave.

Dnevna svetloba, odkod ona? Prihaja od solnčne oble, bodisi neposredno ali pa skozi oblake. Brez solнца sploh ni življenja, ne ljudskega, ne živalskega, ne rastlinskega. Dnevna svetloba je za oči prijetna, ker lije povsod enakomerno, saj je solnce tako obsežna svetlobna plošča, da zemljo in druge vsemirske svetove takorekoč zalije in prekrije s svojimi žarki.

Uporabljajmo torej solnčno luč! Zastonj je, obenem najboljša. Ako se le da, delajmo zunaj na prostem. Noč je v prvi vrsti za odpočitek. Naravno, tudi ponoči potrebujemo svetlobe v hiši in na ulici. V to svrho uporabljamo umetno luč. Tudi le-tej skušamo dandanes dati svojstva solnčne luči.

Včasih je bila umetna luč preprosta. Suha trska na čelešnjaku, skromna oljna svetiljka so za silo svetile v hiši in skrbele za dim in smrad. Sveča in petrolejka: to je bil že napredek, zlasti poslednja, ker je dajala (in še daje) precejšnjo in precej mirno svetlobo. Smrdljive pline, saje pa tudi ona kolikor-toliko izživila. Branjevci na trgu, gostilne na deželi včasih še uporabljajo karbidne svetiljke. Te svetijo močno, so pa priložnost za slučajno eksplozijo in neprijetnega vonja. Plinske svetiljke dajejo milo svetlobo, so pa precej draga luč in pri nepazljivosti je dana prilika za otrovanje s strupenim svetilnim plinom.

Dandanes najprimernejša razsveta je ona na električen tok. Ne ustvarja škodljivih plinov, je varna za ogenj, ni draga, jo lahko močnejšo in slabšo izbiramo, kakršno pač vzamemo žarnico. Napeljemo jo lahko vsepovsod.

Še nekaj: Kaj ti pomaga, če sije solnce vsepovsod, v tvojo sobo, delavnico pa ne more; ne more zato, ker so okna premajhna, ker so zaprta, povrh pa še znotraj zagrnjena z zavesami. In vse te ovire naj prebrede solnčni žarek, da dospe v sobo! Glejmo torej, da bo zdravja bogato solnce res polnilo naše domove. Odpirajmo — zlasti zjutraj — vrata in okna nastezaj, le na ta način bo mogel iziti prah in se razkužiti naš domek. Kadar je — poleti — pripeka prehuda, bomo kajpada zaščitili občutljivo pohištvo — in nas same — pred pekočimi žarki.

Sedaj, ko smo povedali poglobitve reči o kurjavi in razsvetljavi, spregovorimo še to in ono o preostalih nalogah pri oskrbovanju stanovanja. Na kmetih se zlasti pred Veliko nočjo vsa hiša prebeli. Tako je prav. Apno razkužuje.

Glej na snago v hiši! Pometati je treba, pa pri odprtih oknih, a prah se briše v vlažno krpo. Tudi tla naj se navlažijo, kadar misliš uporabljati energično sirkovo metlo. Brez navlaženja se prah dvigne v zrak, a po pometanju se spusti spet na tla in pohištvo, pa si tam ko prej.

Pred vanjski prag spadajo strgala za blato čevljev; pred sobna vrata položi predpražnik (tudi iz slame je dober). Koliko umazanije donášamo z blatnimi, umazanimi čevlji v svoj dom!

Glej, da na tvojem stanovanju ne bo mrčesa; le-ta ljubi zanikrne, nečiste hiše. Seveda v mestih, v velikih starih hišah, kjer stanuje obilo strank z različno ljubeznijo do reda in snage, tam je težko vedno imeti svoj stan prost mrčesa. Zamaši vse špranje in luknjice, da se ne bodo po njih sprehajale živalce sem in tja, iz enega nadstropja v drugo.

Poleti so muhe najhujša nadloga. Imej vse čisto, a s stropa naj visi trak — mušja limanca, pa boš imela mir pri jedi in drugače.

Zaključili smo splošno zdravjeslovje ali higieno. Povedali smo zunanje, prirodne zdravstvene pogoje ter iste na tvojem domu. Sedaj pa preidemo k razmišljanju o skrbi in negi lastnega telesa (osebna higiena).

Ni ono telo odporno proti bolezni, ki je visoko ali nizko raščeno. Ni oni vselej najbolj zdrav, ki ima krepke mišice, je močan, kakor pravimo. Vsi telesni udi ali deli telesa morajo brezhibno delovati, biti v delu medsebojno vzajemni in ubrani, šele potem smemo poreči: to telo je zdravo, ni bolno.

Kako boš torej skrbela posebej za svoj organizem, da boš odstranila bolezenske nevarnosti? Negovala boš kožo; omenili smo že poprej umivanje in čiščenje telesne površine (ob priliki debate o obleki), pa vseeno še enkrat poudarimo najvažnejše.

Koža oblači telo. Čuva ga prehladov, zakaj zdrava, utrjena koža zlepa ne dovoli, da hlad in preprih poškoduje bratske organe. Raje se z žilicami vred vsa stisne, zgosti, pa ne more zima toliko skozi. V slučaju hude vročine se razširi, žilice v njej se cevasto napno, znojenje je obilno, odvečna toplota lahko odhaja. Kdor se do brade zavija ob vsaki sapici v kožuh, ta kožo zanemarja, jo razvaja, da neha biti sposobna urejati telesno toplino.

Koža se mnogo maže: z lastnim znojem in lojem, s prahom in smetmi od zunaj itd. Treba se je zato umivati in kopati: dnevno zjutraj glavo, vrat, roké, po možnosti tudi prsa in hrbet; enkrat v tednu se kopljimo v topli vodi. Vselej uporabljajmo milo. Mnogi ljudje merijo stopnjo duševnega razvoja poedinega naroda po tem, koliko pri njem porabijo mila. Več naj se milijo ljudje, ki so nagnjeni k obilnemu lojenju kože. Drugi, ki se slabo masté, trebajo skromnejše uporabe mila ali pa naj se umivajo z milom lažje vrste.

Predolgo bivanje v mrzli vodi (pri kopanju) seve ni vselej brez škode. Le vajeni naj dalje časa brozga v mrzlici (= mrzli vodi). Pogoste kratkotrajne kopeli v hladni vodi utrjuje kožo in po njej ostalo telo, takšne morejo škoditi kvečjemu kakšnemu razvajencu.

Najbolj pravilno je umivanje in kopanje v tekoči vodi, v njej se nesnaga sproti odstranjanju.

Ne pozabimo na svoje nohte! Imejmo jih lepo ostrižene, črnine izza njih ne smemo videti (kmečke, delavske žene in dekleta so seveda na delavnik izjema; možno pa je očistiti jih vsak dan, vsaj pa v nedeljo). Tudi lase je potrebno prati. Zjutraj jih zmiijmo na kratko, od časa do časa jih pa okopljimo v topli vodi in z milom. (Nadaljevanje.)

A. L.:

Kadar dom kliče . . .

Povest iz naših dni.

(Nadaljevanje.)

Namenoma je poudarila: najin sin.

S temnim pogledom se je okrenil in prijel za kljuko; pa mu je zastavila pot.

»Drugačen je postal — prosi odpuščanja. — Peregrin, nočem skrivati pred teboj, pa . . .« Solze so ji zatrepetale v očeh. »Prav tako se bojuje za nas kakor Štefan; zato je treba marsikaj pozabiti. Peregrin, odgovorila mu bom!«

Pod košatimi obrvmi so mu zagorele oči in le s težavo se je obvladala: »Stori, kakor veš, da je prav! Le mene pusti pri miru! Ne videti, ne slišati nočem o tem.«

In s tem je odšel na polje.

* * *

»Deo gratias!« in župnik Janez, je zaprl svoj brevir in segel po pipi, da si jo nabaše. Ko jo je našel, je segel po »Slovencu««, ki ga mora na vsak način pregledati, da ve, kako in kaj. Toda že po prvih vrsticah ga je povsem zajel droban odstavek z napisom: »Pogumen poročevalec«. Izza močasnih očal so z zanimanjem brzele oči od vrstice do vrstice, obvisle na imenu pa zopet nadaljevale. — Bliskovito se je dvignil in potipal za čevlji pod posteljo. »Meta, Meta,« je zaklical nato v vežo, »čevlje in pelerino!« Z rokami, še mokrimi od pomivanja, je pritekla Meta iz kuhinje:

»Za božjo voljo, kaj pa je? Obhajilo menda ne, saj ni nihče prišel klicat. Kam pa hočete?« je iznenadena povpraševala.

»Brž, brž,« je silil gospod Janez, »z doma moram in mudi se!«

Že je Meta prinesla čevlje in pelerino; v naglici se je obul, vrgel pelerino čez rame, snel klobuk in palico in stisnil »Slovenca« pod pazduho: »Če me bo kdo iskal, pri Klemenovih sem,« pa je že zginil med vrati.

Začudena je gledala Meta za njim in zmajevala z glavo nad to naglico.

Župnik Janez pa je že zavil na Klemenovo dvorišče. Mimo vseh vrat gredé je že klical: »Ljudje božji, pridite v hišo, veselo novico prinašam!« Vse je prenehalo z delom in drug za drugim so pricepali v hišo, kjer je sedela Jerica, najprej ženske in nazadnje še oče Klemen.

Župnik je razgrnil časopis po mizi in pričel glasno brati: »Pogumen poročevalec. Važno poročilo je bila treba prenesti v prve vrste, tik pred sovražnika. Zelo nevarna pot, morebiti in najbrž pot v smrt. Petero prostovoljnih prijav je sprejel poveljnik na vprašanje, kdo se javi. Izbral je izmed njih dva, ki sta bila z doma vajena konj. — Že sta oddirjala čez razvaline, podrta drevesa, čez jame, ki so jih napravile granate, skozi sikajoče izstrelke. Prvemu se je preobrnul konj vznak in je pokopal jezdeca pod seboj. Drugi se je okrenil nekoliko na desno in oddrvel v divjem galopu dalje. Dalje, dalje.

Življenje mnogih je odvisno od tega poročila! — Prinesel je poročilo na pravo mesto, vrnil se po enaki smrtnonevarni poti nazaj v kritje, kjer mu je poveljnik pripel na hrabra prsa zlato svetinjo. Ime tega junaka je Štefan Klemen z Brda.«

V splošno tišino, v kateri je čital župnik, je planilo sočasno troje: »Jej, naš Štefan!« in še Klemenova vzhičena pritrditev: »I, seveda naš fant, naš Štefan!«

Ponosno so govorili potem Klemenovi z župnikom o vseh mogočih podrobnostih in se veselili Štefanovega odlikovanja. Iz materinega srca pa se je kljub vsemu veselju izvil tih in bolesten vzdih: »O, ti ubogi, zavrženi Jaka! Zdaj bo tvoj spomin povsem izbrisan na Klemenovem domu!«

Dva dni potem je prišla Štefanova karta: »Naznanim vam, da sem bil odlikovan, ker sem nesel v prve vrste pred sovražnika važno poročilo. Sem zdrav. Lepo pozdravlja vse Štefan.«

To je bilo vse. — Domači so se spogledali; najprej so se jezili, potem pa nasmehnili tej čudoviti preprostosti.

Kmalu na to je dobil Štefan osem dni dopusta. Lepi in dragoceni dnevi so bili to. Doma! Iz morije, strahu, krvi in ognja! Zadihati zopet enkrat mir! O, mir!

Široko so se mu širile prsi, ko je stopal po rodni grudi, ki se je počasi že dramila iz zimskega spanja. Naivčkrat je zavil na Kovačevino h Katrici.

Toda, nekaj čudnega je bilo s Štefanom. Malo, zelo malo je govoril in vendar so vsi komaj čakali, da jim bo kaj povedal. Molčč in tih je hodil okoli; najraši je šel po poti za Brnjem in pod kostanji, da je pregledal in s pogledom objel vso domačijo, ki je klicala tako nenavadno, a tako močno in vedno krepkeje.

Nikomur ni mogel povedati tega, kar je vzkliko med vojaštvom na bojnem polju. Ali je bilo samo to, da jim je začelo presedati krvavo vojno roko-delstvo? Ali je bil morebiti tisti železni »moraš«, ki ni poznal niti malo lastne volje? Ali je bil morebiti mrz in lakota, ki sta bila pri njih stalna gosta že tretje leto? Ali morebiti le hrepenenje po domu, ki je klical vedno bolj, čim dalje so ga zanemarjali možje in fantje s svojo odsotnostjo in čim dalje so prodirali v tuje ozemlje? Ali morebiti žalost za tisoči padlih in izgubljenih tovarišev, ki jih je pogoltnila vojna?

O vsem tem je razmišljal Štefan, ko je hodil po rodni grudi in prisluškoval, kar so govorili doma in o čemer so pisali časopisi. Nikoli se ni dosti zanimal za zemljepisje, a zdaj je vzel v roke zemljevid Evrope in ga je ogledoval. K Jerici se je sklonil, da mu je poiskala ta ali oni kraj. Zakaj se je zanimal za vse to, Jerica ni mogla doumeti. Pač se je spomnila na razne članke po časopisih v zadnjih časih, ko so večkrat govorili o jugoslovanski misli, o združitvi vseh Jugoslovancev itd., ki pa jih je vojaška cenzura zelo pobelila. Celo ob Krekovi smrti se ni smelo vse napisati, kar je bilo njegova sveta oporoka. Seveda je majniška deklaracija pretresla vse, ki so doma ostali. Toda, ker je vojska trajala nemoteno dalje, nihče izmed preprostega ljudstva ni verjel na njeno moč; oni pa, ki so bili večji celotnega ozadja, so — pomenljivo molčali, ali pa namigavali, da gre vse svojo pot.

8.

In res je šlo. To, o čemer je Štefan tako trdovratno molčal, ni ostalo skrivnost. Odmev majniške deklaracije je segel tudi na bojne poljane in je zbudil v srcih bojevnikov smisel za dom in domovino, ki je že celotni rod spremljal z željo po uresničitvi: lastni dom, neodvisna domovina, Jugoslavija.

Ali je bilo čudno, če je dom klical in zaklical tako silno, da so se zgenila tudi najbolj otopela in od vojne zagrenjena srca? In so bila vsa ta srca pripravljena žrtvovati še in če treba še enkrat toliko, da se le uresniči ona stara, a z dneva v dan nova in poživljena želja: lasten dom, združeni bratje po krvi!

Francoski, angleški in italijanski časopisi so objavljali vedno pogostejše, da se je v bojnih centralnih sil, ki pripadajo po rodu in jeziku k Slovincem, Hrvatom in Srbom, izvršil čuden preokret. Vse niti so peljale do Jugoslovanskega odbora, ki je imel svoj sedež v Parizu, in mu je tisti čas predsedoval dr. Trumbić, in zopet nazaj na bojna polja, na severovzhodu, jugozapadu in jugu. Iz ujetnikov Slovencev, Hrvatov in Srbov je v okrilju antantinih velesil nastala nova vojaška tvorba: jugoslovanski dobrovoljci.

* * *

S predrznim hruščem je brnelo sovražno letalo nad Ljubljano. Topovi na Golovcu, Rožniku in Gradu so se oglasili. Toda letalo se je spustilo neverjetno nizko, da so se videli odznaki na krilih: italijanska trikolora. In iz letala se je vsul dež drobnih lističev. Vojaštvo in policija sta imela nalog, naj preprečita, da bi ti lističi prišli prebivalstvu v roke. Povečini se jima je to posrečilo; le lahen pomladni vetrič se je še poigral z nekaterimi ter jih zanašal proti trnovskemu predmestju. V Hribarjevem gaju so padli na tla in zmagovito je prinesel enega od teh učenec popoldne v šolo svoji učiteljci. Neverjetne novice so bile natisnjene na njih v slabi srbo-hrvaščini — bili so tiskani v italijanski tiskarni —, n. pr.: Vzdržite le še malo časa. Svoboda se bliža. Jugoslovanski dobrovoljci že čakajo na pohod. Trumbić. — In podobno.

Toda to je bilo še daleč.

Sledila je še izpraznitev Srbije in težak prehod srbskih čet preko albanških gora, sredi med njimi tedanji kralj Peter in prestolonaslednik Aleksander, sedanjí vladar zedinjene Jugoslavije. In še in še križev, gladu in bede.

O, dom je tedaj klical v obupu...

* * *

»Hm, ali se je svet kar čez noč izpremenil?« To vprašanje je stalo napisano v obrazu dekleta, ki je pravkar zavilo izza Brinja na pot pod kostanji. Učiteljeva Lenica je, ki z začudenjem gleda v prebujajočo se naravo. To leto se je pomlad zakasnila...

Lenica si je zasenčila oči in se je zagledala v dolino proti Št. Vidu, Prevojam in Dobu; nje misli pa so hitele dalje v nedosežno daljavo. Smehljaj ji je hotel prikrasti na ustne, a ga je prepodil bolesten izraz žalosti in odpovedi. Pa se je s prebujajočo naravo in porajajočo se pomladjo tudi v njenem srcu iz neznanega vzroka zganilo rahlo upanje.

O, saj je upanje življenje človeškemu srcu!

* * *

Prav ta čas je Klemenovka vsa zaverovana slonela nad časopisom. Od kdaj je pač tako pridna čitateljca? Saj je prejšnje čase komaj vsako nedeljo pogledala v »Domoljuba«, pa se ji je takoj zadremalo. Toda zdaj? Vsak dan mora pregledati vojne novice. Tako tudi zdaj.

Najprej je pregledala pač imenik padlih in pogrešanih s srce stiskajočim strahom, da ne bi zagledala ljubljene imena. Potem je oddahnila; v miru bo še pogledala ostale novice z bojnega polja. Nazadnje še odlikovanja.

Naenkrat se je zdrznila — saj svojim očem ne more verjeti — in vendar stoji tu: Jakob Klemen.

Jaka, nien Jaka odlikovan...

Sklenila je roke. Srečna je bila, tako nepopisno srečna, kakor more biti le mati. Dvakrat srečna, ker to pomeni mnogo več: pomeni, da si je zavrženi s plemenitim dejanjem zopet pridobil čast in — odpuščanje.

Moj Bog, tudi oče bo moral zdaj odjenjati!

»Jerica, naš Jaka je odlikovan,« je zaklicala v kamro in ven v vežo: »Marjanica, brž pridi!«

Pa je stal Klemen pred njo: »Kje pa gori? Kaj pa je?« je vprašal dobre volje in je stopil v hišo.

Žena se je ojunačila: »Nekaj veselega, Peregrin! Le poglej v časopis!« in mu je pokazala s prstom.

Ime zavrženega sina mu je padlo v oči.

»Je že dobro. So stvari, ki se ne pozabijo tako hitro!« in je odšel.

Mati se je sklonila in zajokala. Jerica pa jo je tolažila, češ, dober preokret je le, ker se oče več ne jezi.

V samoto, na polje je hotel zaviti, da obračuna sam s seboj in z izgubljenim, ki pa je le — njegov sin.

Izza gabrove meje se je vkreber pognala moška postava. Župnik Janez. Prav treba ga je! Nikoli ne more biti človek sam!

Že od daleč ga je klical: »Primaruha, takih fantov pa nič, Klemen! Že drugo odlikovanje za Klemenov dom!«

Klemen ni izpremenil obraza; privzdignil je klobuk in ga s skrbjo potisnil na teme, kakor da mu je vroče.

Z razumnim pogledom je pogledal župnik moža in že so mu bile prave besede na jeziku: »Klemen, pozabi, če je bilo kaj med teboj in med fantom! Zdaj ni čas jezo kuhati! Sploh pa, v fantu je nekaj jedra. Kaj misliš, da je tako delo, ki zasluži vojno odlikovanje, kat tako? — Hm, prava Klemenova kri!« In že je odšel, da Klemen ni vedel, kdaj.

* * *

Po vasi se je hitro raznesla novica. Tudi do učiteljevega doma je prišla. Lenica je pripravljala rože za cerkev, ko je oče Koren prišel iz vasi z novico. Pristavil je še: »Pa je vendar Jaka celi mož. Četudi je tupatam kakšno neumnost napravil, zdaj je vse popravil!«

Ali je po naključju ali namenoma oče gledal Lenico tako naravnost? — Čemu pa jo je morala tudi kar vpričo rdečica obliči?

Začuden je zamrmral Koren: »Potem je pa le res!« in odšel v hišo. Lenica pa si je zakrila obraz in zaihtela. Potem pa je pobrala pripravljeno cvetje in odhitela v cerkev.

Pred Marijin oltar je pokleknila in je položila svojo ubogo, pohojeno, pokopano, pa zopet vstalo ljubezen v roke Najboljše, Vseumevajoče...

Pa je prosila varstva za daljnega, bojujočega...

»Spomni se, o premila Devica...«

* * *

Na solunski fronti, pod vzhodnim zvezdnatim nebom je stal vojak na nočni straži in se je zastoj trudil premagati svoje domotožne misli. Kakor ptice, ki so jim peroti pristrižene, so frfotale in iskale poleta v domovino, ki je iznova klicala in — zmagala. Vdal se je svojim mislim in je stal, naslonjen na puško kot kamenit kip...

Vsa njegova duša je bila v domovini: prisluškovala je dihu rodne grude, gledala z lačnimi očmi v domačo hišo. Pozdravila je domačo cerkvico in odšla s plahimi koraki k učiteljevemu domu...

Ali sme pogledati samo enkrat v sobo — kot ono noč, ko je zavržen od lastnega očeta, odhajal v tujino? — —

Samoten strel je padel v temno noč in je prepodil mehke misli. Vojak se je zdrznil in trdneje oprijel puško ter z napetimi očmi pregledal svojo okolico. Toda nič. —

Kot ptice frfotajoče misli pa niso prišle do pokoja. Zakaj, o zakaj je odklonil dopust, ki mu je bil na ponudbo tedaj po odlikovanju? Zakaj? —

Toda, potem bi ne bil tu, kamor ga je klicala jugoslovanska domovina, ki je klicala tako silno, da je temu klicu sledilo tisoč in tisoč njenih sinov, ne oziraje se na to, da odhajajo v nov pekel na bojno polje...

V plašč zaviti je stal samotni vojak zvesto na straži uro za uro. Le včasih je z dlanjo potegnil preko oči. Ali je morda nočna rosa, ki mu rosi trepalnice?

9.

Težka sopara je ležala že od poldneva nad pokrajino. Vsa vas je bila zunaj na travnikih pri senu. Tudi Klemenovka, ki je nesla južino na travnik, je ostala tam, da pomaga. Samo Jerica je varovala dom.

Tako praznično se ji je zdelo to popoldne, počivala je in pričakovala Mejačevega Lojza, svojega prijatelja izza mladih let, ki je kot vojni kurat prišel z bojnega polja na kratek oddih.

Od tistega popoldneva, ko je kot tih opazovalec tako globoko pogledal v Jeričino srčno bol, je ostal zvest dani besedi: pomagal ji je nositi dvojno bol kot pravi prijatelj. Vsak mesec ji je pisal, kjerkoli je bil, spodbudno in sočuvstvujoče, kadar pa je mogel, jo je obiskal.

»Sestrica,« jo je imenoval in postal ji je zaupen svetovalec in učitelj. Prinašal ji je knjig, ki naj bi ji preokrenile bolešno-otožno in nezaupno duševnost. In četudi ni pričakoval kar vidnih uspehov, vendar je smešno upal, da je na pravem potu. In Jerica je kmalu začutila, da se odpirajo zanjo, četudi je telesno vsa betežna, nove možnosti delati za druge, mnogo delati. Začutila je, da jo vsa družina res smatra za vrednega družinskega člana, ne samo zaradi dela, ki ga vrši, ampak mnogo bolj zaradi duševnega zbližanja.

V tem smislu naj bi ji tudi to popoldne Lojze olajšal težavno pot v bodočnost. O marsičem sta govorila in polagoma je mladi duhovnik napeljavajal Jerico, da bi prav razumela svoje poslanstvo v bodoči Klemenovi družini.

»Veš, sestra, rad bi te videl srečno. In to boš še tudi!«

Bolešno se je nasmehnila.

»Pač, sestra! Tudi tebe dom kliče. Ko bo — večno vendar ne more ta vojna trajati — Štefan pripeljal Katrico, ki je srčno dobra in tvoja prijateljica, in ko bo pozneje enkrat par mladih Klemenčkov tod okoli kobacalo, ali ne misliš, Jerica, da se potem prične tvoja naloga? Otrok je za žensko, tudi brez telesnega materinstva, nekaj svetega. Mislim, da bo v tvojih rokah vse delo na njih, Jerica. Male dušice vzgajati, opazovati zburjanje duševnih sil in vsak dan gledati nove čudeže, uživati ljubezen mladih, nedolžnih srčec in pozneje, ko doraščajo, biti voditeljica mladih duš. — — Jerica, ali ni to bogata življenjska vsebina? — Da, ponavljam, popolnoma srečna boš.«

Jerica je molčala, a bil je to pritrujoč molk.

Lojze je pogledal skozi okno: »Prve kaplje že padajo. Hiteti moram, da ne bom moker. Bog te živi, Jerica in na svidenje kmalu!«

Stisnil ji je roko in odhitel.

Jerica je mirno obsedela. Roke so ji počivale v naročju in vlažen blesk ji je ležal v očeh.

»Srečna, popolnoma srečna boš,« je rekel.

* * *

V zatišju samostanskega vrta so sedeli ranjenci. Trije izmed njih so sedeli na solncu v domačih razgovorih. Vojna, bolečine in bolezen so jih pobratile. Močan, kmetijski fant z obvezano roko je z veseljem užival sladke spomine včerajšnjega obiska.

Mati in Katrica... njegova Katrica. O, kako sta obe jokali, ko sta ga videli tako obvezanega! On, Štefan, pa se je smejal. Saj zanj je vojna končana; trije prsti mu manjkajo, to je res; zato pa bo njegova prva pot: domov — domov. Po dolgem času na domači zemlji, dihati domači zrak...

»O, dom, zlati dom!« je zasanjal Štefan.

10.

Ali se ni prav tisti dan tam daleč odločila tudi usoda drugega Klemenovega sina?

Čepeli so kritju. Tla so se tresla od peklenskega hrušča in bobnenja. Tedaj je prižvižgalo po zraku —

»Na tla!« je zakričal še nekdo smrtnobled — in že je padla smrt pri-našajoča granata v sredo med nje...

En sam vzdih — v naslednjem trenutku morajo biti vsi v kosih.

Toda — nobenega poka — slep izstrelek!

Podčastnik Klemen je skočil kvišku, bled toda odločen. Vsak hip se lahko granata razleti. Moj Bog, in sami družinski očetje! Kaj on? Pač se lahko žrtvuje.

Kakor misel hitro je pobral granato in stekel. Vsaj štirideset korakov stran naj pride! — In je previdno položil nevarno breme na tla in stekel nazaj.

Za božjo voljo, vsaj par korakov še in je rešen — — Teče nazaj kot veter.

... Tedaj zatuli kot divja zver. Grozoten tresk in stresljaj kakor ob potresu. Kot hiša visoko brizgne val dima, kamenja, zemlje...

Deset korakov stran leži Klemenov Jaka v mlaki krvi — — — —

* * *

(Dalje prih.)

Lojzka Horvatič:

Večerni zvon.

Visoko raz cerkveni stolp so zazveneli nežni sozvoki in v tihi mrak zašepetali svoj večerni Ave.

Prisluhnila sem vase in molitvi večernih zvonov. Šla sem tedaj iz sobe ven v prosto naravo, da zberem misli duše. Vrhovi vitkih jelk so se pogovarjali med seboj, kot da dihajo večerno molitev. — V grmu ob bistrem potočku se je oglasil slavček in drobil svojo ubrano popevko.

Videti je bilo kakor da je priroda zadrhtela ob zvokih večernega zvona in mu odgovarjala: »Ave!«

Zbrala sem tedaj svoje misli. Iz globine duše so vrela topla čuvstva in se vpletala v angelski pozdrav: »Ave, Marija!« —

Storite svojo dolžnost, širite Vigred med svojimi prijateljskimi!

Odgovori na pisma.

(Pomenki z gospo Selmo.)

Marijana. Zadeva, o kateri pišeš, ni čisto vsakdanja, nasprotno, prav redkokdaj se zgodi, da bi si bili v normalnih razmerah mati in hči tako navzkriž. Če pa se kdaj in kje to zgodi, je to krivda na obeh straneh. Svetujem ti najprej, da dobro premisliš, koliko je krivde na Tvoji strani in kakšna je. Potem pa skušaj to svojo krivdo kolikor največ mog. odpraviti. Postopati pa moraš tako pri razmišljanju in tudi pri odpravi odkritosrčno, resnično in vestno. — Seveda pa nikakor ni zahtevati izrazov ljubezni samo na zunaj. Saj navadno je tako, da je ljubezen do matere v srcu, jezik pa ne najde pravega izraza zanjo. To pa tudi ni važno; kajti v skupnem življenju matere in otroka vlada navadno molčeče razumevanje. In te skrite, tihe ljubezni tudi ne čutimo tako živo, kakor n. pr. nasproti prijateljici. Toda, če ji prisluhujemo, najdemo pač sto in sto dokazov zanjo. — Seveda, če je pri tebi drugače, to najbrž ni brez vzroka. Sporoči mi, kako Ti je!

Proletarka. Tvoje pismo sem poslala po uradništvu g. zdravniku in boš tam prejela odgovor.

Boleslava. Navadno so ljudje, ki živijo sami zase — kakor praviš, da živiš Ti — bolj mirni in tihi, ker so zamišljeni vase. Pri Tebi tega ne opazim. Nasprotno. Pa to samo mimogrede. — Čudim se, da mi še pišeš, ko pa te venomer žalim. Glej, opusti pisanje, pa boš imela mir pred menoj! Dokler pa pišeš in pišeš tako, da Te napačno razumem, pa ni moja krivda, če Ti ne dam miru. To sem Ti morala povedati, ker me k temu sili Tvoje zadnje pismo. Praviš naj ne bom užaljena. Saj nisem, a vednega nerganja se pa človek naveličala. Zlasti, ker praviš, da nimaš od pisanja nič, od Vigredi nič, od ljudi nič. Potem pa je res najbolje, če se zapreš v svojo sobico in pre-mišljuješ. — Glede Vigredi sem sporočila uradništvu. Urednica pravi, če Bog ne more vsem ljudem ustreči, prav gotovo tudi ona ne bo mogla; drugače se pa ni prav nič razburila nad Tvojimi čudnimi opazkami. — Mislim, da sem na vse odgovorila.

Sama, zapuščena. Ubožica, dobrodošla v naši sredi. Očeta nimaš že par let, mamica Ti je umrla in sama si morala v tujino? Res, hudo Ti je in razumem Tvojo bolesto! Seveda, v tujem kraju nimaš nikogar, ki bi mu lahko zaupala. Zato pa pogosto prihajaj k nam, da se v tujini ne izgubiš. Kar vsak mesec piši, da bomo v ožjem stiku! In prav nič nikar ne misli, da me ne zanima, kar mi pišeš, ker nasprotno je res, le pomagati ne morem, kakor

bi rada. Lepo pozdravljena in kmalu se zopet oglasi!

Žalostna. Tvoje pismo sem oddala zdravniku, ki Ti bo sam odgovoril.

Zvesta. Prav lepa Ti hvala za sličico prvega sv. obhajila Tvojih punčk. Pa toliko jih je bilo! Kako, da ni tudi kateheta zraven? Kako ste praznovali drugo slovesnost koncem avgusta, ki jo omenjaš? Kako je izpadla stara slovenska maša z orkestrom? Še o tem kaj sporoči! Veseli me, da širiš Vigred; saj enakomisleči moramo skupaj držati, ali ne? Pozdrav.

Zarja. Kar pišeš se mi zdi tako romantično, da prav res ne razumem, če resno misliš. Prvič je bilo skrajno nepremišljeno, če si se zaročila samo na prigovarjanje in proti svoji volji. Ako bi kdorkoli, tudi starši s poudarkom 4. božje zapovedi zahtevali od Tebe, da ga poročiš, se imaš pravico ustaviti. Kajti tu ne gre morebiti za kako poskušnjo, ali za kratkoročno zvezo, ampak za vse življenje. — Verjamem, da si zdaj v nepopisnih skrbih, kako in kaj. Eno Ti rečem: brez ljubezni ne v zakon, pa naj Ti nudi ne vem kaj vse. Čas je še; povej staršem jasno in odločno: ne morem. In ne glej, kar bodo ljudje rekli; kajti nihče od teh, ki bodo zdaj kritikovali Tvoj korak, bi Ti ne mogel pomagati potem v zakonu. Bolje, da ostaneš sama, kakor da stopiš v zakon brez ljubezni. — Mislim, da sem Ti dovolj jasno povedala! — Upam, da pride moj odgovor še pravočasno. Morebiti pa si se že itak sama odločila za edino pravo pot. Oglasi se še kaj!

Drobna knjižica. Zopet si bila pridna, da si toliko napisala. Veš, kar vidim Te, kako se kot pridna in vestna gospodinja sučeš po tako lepo preurejeni hiši. — Četudi vse drugo odklanjaš, kar sem Ti zadnjič pisala, vendar Te moram opozoriti, da je odvisno le od Vaju, če bosta kaj poskrbela za izobrazbo deklet, ker vem, da od druge strani ni pričakovati. Razmere so mi znane. Kratkoterminalno reči, da jih ni treba pod streho, s tem se ni vse opravljeno. Kako pa društvo? In kako Ti sodeluješ? — Res je mnogo dela, ki ga naštevam, a če si ga lepo porazdeliš in vsako delo opraviš v svojem času, Ti ne bo časa tako zelo manjkalo. — Veseli me, da se Ti sicer vse lepo ureja v vsakem oziru. — Kar se molitve tiče, si pa zapomni to, da ni navezana ravno na kak poseben izraz, ali da je predpisana zanjo ura. Vendar toliko upam, da brez misli na Boga nikoli ne vstaneš in ne greš spat. Koliko pa moliš, je odvisno od časa, ki si ga pa moraš, kakor že zgoraj rečeno, prav razdeliti. Le kmalu se zopet oglasi!

Skeptik. Na vsak način je treba, da se trudimo poglobiti se v resnice sv. vere; poleg tega pa moramo z resnično voljo tudi moliti.

Potem se približujemo resnici vedno bolj. Ali ne misliš, da so se prav posebno daroviti može, kakor sv. Pavel, Tomaž Avguštin, najprej temeljito poglobili v religiozna vprašanja. Ne moremo jim slediti na njihovi smeli poti, toda za sledjo njihovih stopinj pač smemo hoditi in verjeti njihovim besedam, saj so iskali resnico in se borili zanjo. Najprej so bili ljudje, potem so postali svetniki. — Prav, da se diviš zgoraj imenovanim trem svetim velmožem! In da si prav te počitnice čitala Avguštinove »Izpovedi«. Ali se Ti ne zde, kakor ena sama velika, ponižna molitev? Ali si lahko preskrbiš pisma Pavla Claudel-a in Jaques Riviere-ja? To bo nekaj zate! Iz njih govori moderni človek iz globine svojega doživetja! — Ne, prav nič nisem razočarana nad Teboj, le pomagala bi Ti rada, ker vidim, da si se nalezla zmot in plitkosti našega časa. Prihodnjic zopet kaj!

Pustiti nade, to boli. Ne, pozabila nisem nate, a oglašaj se res zelo redko. Prav, da se je vse tako lepo uredilo. Na razstavi sem seveda bila in sem videla predmete označene z znanimi imeni. Cestitam! V C. pridem vsako leto enkrat; toda kako naj se vidiva in spo-

znava? Ali je sploh potrebno? — Hvala lepa za lepo sličico! — Kmalu še kaj piši!

Marija. Tako se torej imaš? Zakaj pa tako malo pišeš? Seveda tudi te kratke vrstice mnogo povedo. Kakšna je tvoja nova služba? Ali imaš zdaj več miru? — Solz te pač ni treba biti sram. Tak je pač človek in človeško srce. Veselilo me bo, ako zopet kmalu kaj pišeš! Lepo pozdravljena!

Dom. Res je: življenje je prazno in žalostno, če je samo delo in zabava in se izživlja v sami zunanosti. Njegova vrednota in njegova sreča raste iz notranjosti. Le, ako ne delamo zgolj za plačilo, ampak za večnost, potem ima naše življenje smoter in dovršenje. — Ni treba moliti dolgih molitev in biti dolgo v cerkvi, da dvignemo dušo k Bogu. Po trebno pa je, da ga naše srce vedno išče, v Njem dela in trpi. — Malo premisli te besede, pa zopet piši!

Pridobivajte novih naročnic!

V vsako hišo Vigred!

Rožni dom

Jesenske skrbi.

V Rožnem domu so že začeli spravljati poljske pridelke. Kašča, hvala Bogu, je polna. Oče so že napravili proračun glede porabe. — Kvaterni teden so izkopali krompir. Lep je, gladek in cel, ne miši, ne bramorji se ga niso lotili. Ravno prav je, da je prejšnji teden deževalo; kajti, če bi se zemlja ne bila ohladila, pa bi bili spravili vroč krompir v klet, bi bil »zavrel« in prišel takoj gniti. Pa so ga kljub temu, da se je že shladil, stresali trugc za trugo pod napušč pred pod, da so ga mati še pregledali in deloma tudi že odbrali za seme. Ker so bili dnevi oblačni, se ni bilo bati, da bi pozelenel. Med tem časom je bilo treba pripraviti klet. Po večletnih izkušnjah je prostor za krompir, korenje in repo že oddeljen. Treba je bilo še klet osnažiti in prezračiti, potem pa je krompir zavzel največji kup v kleti Repo in korenje prav tako puste nekaj dni pod napuščem, ker so tisti dnevi, ko repo in korenje rujejo, poznojesenski in deževni.

In čim več vlage pride v klet, tem večja nevarnost je, da prično zaloge gniti

Odkar je Stana prišla iz gospodinske šole in je materi desna roka, skrbi tudi zato, da shranijo razne zelenjadi tudi za zimo. Dobro namreč ve, kako je hudo ko zapade sneg, pa ni postaviti drugega na mizo kot kislo zelje in krompir, drugi dan pa kislo repo in krompir. Zelje in repo naribati in natlačiti v kadi, to že Stana pusti drugim. Pač pa mora biti pri spravljanju zelenjadi Stana povsod sama.

Lani je bilo tako-le. Odbrala je nekaj zdravih in trdih glav zelja in ohrovta ter ga na štorih postavila v klet. V zasipnico, ki je na njivi sprejela večji del repe, pese in korenja vāse, je Stana pridejala tudi nekaj zelenih kolerabic. O, kako bodo spomladi dobre! V prst, ki jo je nekoliko namešala z mivko ter jo razgrnila v kot pod okno v kleti, je nasadila korenin pisane radiča, da bo za božič kaj solate. Zraven pa je nasadila peteršilja in par korenin zelene. Tudi rdečo peso je shranila v to prst in pa hren. Zraven pa je nastavila

tesno drugo poleg druge endivijo, ki sicer rada gnije, a tja do božiča je le ob petkih večer izboljšala fižol.

Seveda, to so bile le skrbi za klet. Koliko pa jih je še bilo za sadje, ki ga v Rožnem domu hranijo v posebni kamrici. Police imajo in na njih lepo razvrščena jabolka in hruške, kakor jih je treba rabiti. Že takoj spočetka jih hodita mati in Stana prebirat, kajti od enega gnilega jabolka se vsa okolica nalezle gnilobe.

Skrivnost, gospodinjska skrivnost pa je koliko in kakšnega sadja sta vkuhali mati in Stana in koliko zelenjadi sta spravili v kozarce, ker v tisto shrambo sme stopiti le »gospodinjska« noga. Ob času bolezni, ki naj je seveda Bog varuje v Rožnem domu, bo vse prišlo prav. Prav pod stropom v tisti shrambi vise tudi razne vrečice z nasušeno zelenjadjjo in raznimi dišavami.

Mati seveda še prav posebno čuva staro skrinjo, ki mora biti na suhem, da nasušeno sadje ne splesni. Veliko sladkih hrušek, češpelj, jabolk so rešili mati pred stiskalnico, ker vedo, da za vroče poletne dni ni boljše pijače kot je hruševka in krhljevka. V tisti skrinji hranijo tudi orehe, ki jim tudi vlaga škoduje. V tej materini skrinji je pravi aklad!

Posebne skrbi pa zahtevajo še cvetlice, bodisi vrtno ali lončnice, da pravilno prezimijo. Pa naj potem še kdo reče, da niso velike in težke skrbi, ki slone v jesenskem času na ženskih ramah v Rožnem domu!

Gospodinjstvo.

Lastnosti dobre gospodinje.
(Nadaljevanje.)

Zadnjikrat, ko smo se razgovarjale o dobri gospodinjji, smo poudarile njeno podjetnost. Zelo sorodna tej lastnosti pa je tudi iznajdljivost. O iznajdljivi gospodinjji govorimo takrat, kadar smo videli gospodinjjo v kaki zadregi ali v zamotanem položaju, pa si je znala pomagati, da smo se začudili. Če pogledamo delo in opravila naših gospodinj, ki jih je pač toliko, da je vsaka gospodinja skoro v vsakdanji zadregi, potem bi morale sklepati, da mora biti vsaka gospodinja iznajdljiva. Res je vsaka več ali manj; seveda ona bolj, ki je za gospodinjisko delo pripravna, praktično izvežbana in neustrašena. V splošnem pa se nam je treba te lepe in seveda tudi koristne lastnosti šele učiti. In le tista gospodinja se je bo prav in dobro naučila, ki

ji je mar splošni napredek bodisi v življenju, bodisi v gospodarstvu, bodisi v tehniki. Odprte oči ima in se da rada poučiti. Ni nezakupna, češ, tega in takega doslej še pri naši hiši ni bilo in razumno zna presoditi, kaj in koliko od onega novega, kar je videla pri svoji podjetni sosedu, sme in more s pridom prenesti v svoje gospodinjstvo. Umevno, da ne bo kar kratkomalo tisto, kar je videla prenesla k sebi, brez ozira, ali se v njeno gospodinjstvo poda ali ne, ampak bo izbrala le toliko, kolikor zmore brez posebnih izdatkov, brez posebnega vnanjega poudarka v svojem delu in le v taki obliki, ki je v harmoniji z njenim gospodinjstvom.

Ali si že pokazala Ulged sosedu? Stori to in skrbi, da se naroči!

Poznam gospodinjje, ki so od obiska pri oddaljeni in v drugačnih razmerah živeči prijateljici zanesle v svoj dom trdni sklep: to ali to, kar sem videla tam, moram imeti tudi jaz. Šle so in kupile za drag denar stvari, ki v njih dom prav nič ne spadajo, ampak ga celo kaze. Nasprotno pa so med njimi tudi take, ki so kjerkoli že slišale dobro misel, ali jo čitale v kaki razpravi, pa potem razmišljajo, kako bi jo svojim razmeram primerno mogle v svojem domu uresničiti. Ali pa je domača potreba rodila tako misel, da so jo v svojih razmerah na najboljši način uresničile. Nekoliko praktičnega duha in okusa je bilo pri tem seveda treba. N. pr. moja sosedka stanuje v dvonadstropni hiši v najvišjem nadstropju. Tri okna njenega stanovanja so obrnjena ves dan proti solncu. Seveda cvetlice v lončkih na teh oknih prav lepo uspevajo, le preveč trpe, ker so ves dan izpostavljene solncu in jih v solncu ni mogoče zalivati. Kaj je napravila? Zaboje od sladkorja, ki ga je dobila pri trgovcu za par dinarjev, je razpolovila, da imajo cvetlični lončki lesen podstavek, ker se s pločevino obita okenska polica preveč razgreje, obenem pa imajo še senco. Ko pa je šla neke nedelje k Sv. Katarini, je nabrala polno košarico mahu, s katerim je obložila lončke in ves prazen prostor med njimi na oknu. Ko zjutraj zgodaj cveticam priliva, namoči še mah, ki vlago rad prav dolgo drži. In tako so lončnice na njenih oknih ves dan preskrbljene z vlago in ji kljub žgočemu solncu in pocestnemu prahu krasno uspevajo.

Sploh je tak-le zaboj ali zabojček prav posebno pripraven, da gre gospodinjji, kadar hoče pokazati svojo iznajdljivost, posebno na roko. N. pr. zaboj od pomaranč, postavljen pokonci, da služi deska čez polovico za polico, ako ga postaviš v shrambo ali klet in zastreš z gostopentljasto tančico, ti na vso moč dobro služi, če hočeš skriti ostanke jedi

pred muhami. Ali: par ožjih zabojev, postavljenih z odprtino naprej drug vrh drugega in spredaj zastrti z rožastim zastorčkom, ti služijo prav dobro za domačo knjižnico. O kuharskem zaboju, v katerem ostanejo jedi dolgo časa gorke, smo ob neki priliki že slišale. — To naj bi bilo samo par slučajev o iznajdljivi porabi zabojev.

Tudi pri šivanju znajo biti nekatere gospodinje čudovito iznajdljive. O njih gre sloves, da znajo »iz nič kaj narediti«. Iz dveh starih oblek, ki niso več za rabo, eno novo, lepo in moderno. Zlasti pa so v izdelavi otroških oblekic in predpasnikov prave mojsterce. Iz dveh, treh koncev raznovrstnega blaga naredijo svojemu malčku lepo oblekico, da se ji vsakdo čudi. Če še šive okrasijo z raznimi barvastimi okrasnimi vbodi, je stvar še lepša.

Moja prijateljica je nedavno iz celih kosov, ki jih je izrezala iz starih platnenih srajc, napravila prav lepe moderne robčke, ki jih je okvačkala deloma samo z belimi, deloma tudi barvastimi čipkami. — Sploh bi se o šivanju in ročnih delih dalo še mnogo govoriti v prilog ženski iznajdljivosti.

Seveda pa se ženska iznajdljivost v najlepši luči pokaže v kuhinji. Kolikokrat zaradi male nesreče pri kuhi, ali zaradi nenapovedanega nepričakovanega obiska marsikateri gospodinji omahnejo roke in vzklikne: »Kaj pa zdaj?« In v takih slučajih ima gospodinja najlepšo priliko, da pokaže svojo prisotnost duha in svojo iznajdljivost. Mislim pa, da ne bo odveč, če za danes navedem par koristnih migljajev za take slučaje.

Darujte za Vigredin tiskovni sklad!

Kuhinja.

Ričet se je prismojil. Ričet ali ješprenj kuhamo navadno ob dnevih večjega dela, ker ne rabi posebne pozornosti. Kljub temu pa se rad prime dna in se zapali (pripali), zlasti če se kuha na odprtem ognju. Ko pride gospodinja od dela, ji navadno že nos pove, da nekaj ni prav. Na noben način naj ne meša ričeta, ampak naj ga pretrese v drug (svež) lonec. Na ta lonec z ričetom naj povezne čisto skledo, ki jo je splaknila z mrzlo vodo, še mokro in naj drži 1—2 minuti. Če jo povoha, ji udari duh po prismojenem v nos. Skledo naj iznova splakne in iznova povezne na lonec in to ponavlja toliko časa, da odkrita skleda ne bo več dišala po prismojenem (pripaljenem).

To sredstvo je tudi prav tako učinkovito pri prismojenem, pripaljenem mleku.

Juha je preveč slana. Zalivati je ne kaže, ker je potem preslaba in tudi ni več časa, da bi še vrela, — Pogrni čez lonec svež

(snažen) prtček, ki si ga prej nekoliko pomočila s čisto vodo. Ko je pregrnjen, natrosi nanj nekoliko moke. — Para, ki izhlapeva iz juhe, se nasede na prtček, ga zmoči in z njim vred moko, ki povzame iz hlapov vso raztopljeno sol. (Pokusi moko, da se prepričaš!). Juha je že nekoliko boljša. Če ponoviš s svežim prtčcem 3 do 4 krat, postane juha povsem užitna.

Gostje so tu, pa nimam nič priboljška. V 25 minutah, ko n. pr. jedo juho in prikuhe, lahko napraviš to-le dobro jed. Nareži 12 rezin belega kruha. V plitvi skledi razžvrkljaj 2 jajci v desetinki litra mleka, prideni šcep soli, obričaj četrtino limonove lupine vanj in smelj 6 orehov (ali mandeljnov, lešnikov) ter jih tudi primešaj. Na krožnik deni kruhovih drobtin kot za cvrtje. — Vsako rezino pomочи v razžvrkljano mešanico in jo povaljaj v drobtinah, nato pa ocvri v razbehljeni masti. »Ubogi junaki« imenujejo to jed, ker ne stane mnogo, a vendar pomaga iz zadrege.

Hitra pomoč v taki zadregi so tudi razni pečenjaki (šmarn), ki jih damo na mizo s kuhanim sadjem, ali kompotom. Ako imaš doma tudi še kakšno sirovo sadje in če postrežeš še s črno kavo, gostje niti ne opazijo, da si bila radi njih v zadregi.

Zdravstvo.

Odgovarja dr. M. Justin.

Žalostna Francka. Noge ne smejo biti mrzle, ko greste spat. Vzemite škač tople vode in denite obe nogi vanj, kmalu se Vam bodo noge ogrele, obrišite jih in v posteljo, pa boste videli kako bo spanje mirneje in izdatneje.

Jetike se bojite, češ, suhe ženske z belim perilom postanejo jetične. No, jetični postane tisti, ki dobi v sebe zadostno število jetičnih bacilov, ki morejo delovati, pa ti ne vprašajo ravno, če je to suha ženska z belim perilom. Tudi najbolj debela ženska brez belega perila bo obolela na jetiki, če vanjo pride zadostno število jetičnih bacilov in če jim organizem podleže. Slabotnež seveda prej podleže, kot debeluhar in dobro rejen človek. Zato ker ste suhi in imate belo perilo ni treba, da bi bili že jetični. Zato le brez skrbi. Ušesa pa je najbolje, da Vam jih specialist za ušesa pregleda, morda se da tu napraviti kaj umestnega, da bo odleglo. Seveda je za zakon potrebno zdravje, pa ne samo to, tudi še kaj drugega — poklic za materinstvo, no tranje preizkušeno prepričanje, da sta drug za drugega, da Vaju Bog kliče, ljubezen ta je namreč potrebna morda še bolj kot zdravje, ki se vurejenem življenju morda popravi, če se soglasje duš in harmonija src po preskušnjah utrdjena — dobro ustali. Vodilno mesto za možitev naj ima ljubezen, ki si je pa ne smete samo domišljati, tudi preizkusiti

jo je treba. Posteljo tik ob oknu pa ni dobro imeti, vsaj to okno je bolje, da ni odprto, naj bodo rajši odprta druga od postelje oddaljena, da se pri kaki hitri izpremembi vremena ponoči ne prehladite. Hodite pa rajši bosi po solncu in ko ste utrjeni potem šele smete v roso, če Vam pa ne prija, je bolje, da to opustite.

Proletarka. Revno kmetsko dekle, pa žejna tolažbe in dobrega sveta ste. Prav, da ste se oglasili. Kar zglasite se kakega dne pa se pomenimo.

Okno v svet

Veliko zborovanje društva katoliških učiteljic Nemčije, ki je bilo letos v binokstnem tednu, je poleg drugih zahtev v prilog pravilni vzgoji današnje ženske mladine, zahtevalo tudi žensko univerzo in žensko pedagoško akademijo kot kulturno zahtevo sedanje dobe. Dr. Terezija Pöhler je v temeljitem referatu dokazala, da naj žena, ki ji priznava enakovrnost z možem, deluje v znanstvenem oziru samostojno, brez vpliva moške duševnosti.

* * *

Katoliška nemška ženska zveza ima svoje letno zborovanje sredi oktobra t. l. v Breslavi. Glavni tema, okoli katerega se razvrste vsa predavanja, se glasi »Ženska skrb in ženska pomoč v naših dneh.«

* * *

Westfalska kmetska dekleta, ki so bila nedavno porazdeljena še po raznih deklških organizacijah, so osnovala v okviru Frauenbunda lastno društvo. Dostop vanj imajo res samo kmetska dekleta. Zbirajo se k celodnevni zborovanjem, na katerih obravnavajo vse, kar zahteva in pričakuje sedanji čas od kmetskega dekleta. Glavno je, da pridejo vse članstvo do spoznanja in zavesti, da je kmetski stan temelj države in domovine.

Ali ste že poravnali naročnino?

Pri nas doma.

Prvega avgusta t. l. se je poslovil od bele Ljubljane in škofijskega sedeža vladika nadškof dr. Anton B. Jeglič. Naše ženske organizacije, zlasti centrala SKZZ ne sme zamuditi, da ne bi ob slovesu svojemu pokrovitelju in umevajočemu svetovalcu izrazila najglobljih čustev svoje hvaležnosti. Saj ni nikdar prezrl dela v naših ženskih društvih ter jih je na svojih višjepastirskih potih rad obisko-

A. P. S, š, c, č in z, ž ne morete izgovarjati pa se bojite, če se poročite, da bodo tudi Vaši otroci taki, ki tega ne bodo mogli izgovarjati. To ne bo vedno tako, ker se to, ako je Vaš mož zdrav, da odpraviti do gotove meje. Saj se to vidi v mnogih primerih, kjer otroci potem dobro govorijo. Seveda se pa včasih res dogodi, da te napake otroci nekako podedujejo, zlasti če je tudi v možu kaka slična napaka ali pa je slična bila v njegovih prednikih.

val ter s svojo žarko besedo navduševal in podžigal k smotrnem delu. Že davno, to je še v onih časih, ko ženskega izobraževalnega dela niso vpoštevali, se je zanimal zanj ter ga usmerjal s svojimi navodili. Ne smemo tudi pozabiti s kako prepričevalno besedo je govoril in pisal o ženi, zlasti še o slovenski katoliški ženi. S kako očetovsko-iskrenimi besedami se je obračal do žen in mater v svojih pridigah ob birmah in cerkvenih vizitacijah. Edino prav je, ako mu slovensko ženstvo izkaže svojo hvaležnost s tem, da se ravna vedno in povsod po njegovih naukih in navodilih ter v svojih molitvah prosi Vsemogočnega, naj mu večer njegovega življenja ožari z veselim upanjem na bogato plačilo.

* * *

V dneh 6. do 10. septembra je zboroval v Ljubljani VII. internacionalni kongres za misijonstvo. Duhovni in svetni znanstveniki in praktični delavci vsega sveta so se zbrali, da prouče vprašanja o misijonskem gibanju in spoznajo nova sredstva za uspešnejše misijonsko delovanje. Z misijonsko prireditvijo so bile združene tudi razne druge, ki se prav lepo dado uvrstiti v njeno okrilje, kakor filmska in skioptična predavanja, gledališke predstave in prav posebno še prekrasna misijonska razstava na velesejmu. Pravi užitek je bil gledati prelepe stvari, ki so jih ustvarile povečini ženske roke za misijone ali jih razstavile v prodajo v prid misijonom. Naše redovne hiše so bile na prvem mestu, potem kongregacije, šole in mnogo mnogo posameznic in zlasti mnogo Vigrednic. Naj bi naše ženstvo, ki mu je gotovo kongres dal novega ognja, v bodoče z vso vnetostjo delalo v prid misijonov.

* * *

Občni zbor SKZZ bo v nedeljo 26. oktobra t. l. v Beli dvorani hotela Union ob 9. dopoldne. Dnevni red je nastopni: 1. Citanje in odobrenje zapisnika zadnjega občne-

ga zbora. 2. Poročilo odbora. 3. Volitve novega odbora. 4. Predlogi. 5. Slučajnosti. — Pred občnim zborom bo prosvetno-organizatoričen tečaj za odbornice in članice ženskih in dekliških odsekov. Tečaj se prične 23. oktobra.

V predavanjih in razgovorih se bodo obravnavale vse one stvari, ki so za delo v odsekih posebne važnosti. Ker je tečaj združen z občnim zborom, imajo udeležence pravico do polovične vožnje.

Iz uredništva in uprave

T. T. »Sama«. Ni dozorelo po obliki, da bi se prilegalo, lepi vsebini.

Irma. Marsikatero dobro zrno. V celoti pogrešamo jasnega pregleda, jedrnate osnovne misli, izvirne lepote.

Lojzika M. — Mati. Za list prešibko izraženo.

Vestalka. — Morda o priliki kaj, okrajšano. V »dekliški sobi«. Od Vaše strani je lahko izvirno, v slovstvu pa ni. Naš Ivan Cankar ima črtico »Iz dna«, ondi govori o raznih kamricah našega srca; sv. Terezija Velika piše o gradu ali palači človeške duše in Tomaž Kempčan o hišici našega srca.

Dobre knjige

Dijaški koledarček za leto 1930-31 je izšel. Poleg koledarske vsebine ima še nekaj lepih sestavkov, ki jih ne bo z užitkom čital samo dijak (dijakinja), ampak vsakdo, ki se zanima za dijaško gibanje. Zanimivi so tudi podatki o naši državi, o slovanskih in evropskih državah. — Koledarček se naroča pri Slov. dijaški zvezi v Ljubljani, Miklošičeva c. 5.

Na željo nekaterih podeželskih učiteljc smo zvedeli za zelo lepo in primerno zbirko »Landschulbücherei«, ki je v zalogi Schöningh, Paderborn. Zbirka obsega doslej 14 zvezkov z nastopno vsebino:

1. Duševno življenje podeželskega otroka. (Seelenleben des Landkindes.)

2. Podeželska šola kot delovna šola. (Landschule als Arbeitsschule.)

3. Podeželska šola in kultura. (Landschule und Kultur.)

4. Skrb za mladino na deželi. (Jugendpflege auf dem Lande.)

5. Podeželski učitelj med ljudstvom. (Landlehrer im Landvolk.)

6. Življenje v podeželski šoli. (Landschulleben.)

7. Nadaljnja izobrazba učitelja. (Weiterbildung des Landlehrers.)

8. Ročno delo v podeželski šoli. (Handarbeit in der Landschule.)

9. Spisni pouk v podeželski šoli. (Aufsatzpflege in der Landschule.)

10. Celotni (skupni) pouk v podeželski šoli. (Gesamtunterricht in der Landschule.)

11. Telesne vaje na deželi. (Pflege der Leibesübungen auf dem Lande.)

12. Podeželska nadaljevalna šola. (Die ländliche Fortbildungsschule.)

13. Praktično državoznanstvo. (Lehrpraktische Gemeinde- und Staatsbürgerkunde.)

14. Misli k vprašanju podeželske šole. (Gedanken zur Landschulfrage.)

Ta zbirka nudi vsakemu podeželskemu učitelju ali učiteljici zelo bogate snovi, pa najsi bi se hotel(a) znanstveno, praktično ali v delu za ljudstvo udeleževati.

Naročiti najbolj kaže po katerikoli knjigarni, ker inozemske firme osebnih naročil ne upoštevajo.

Gdč. A.-tič. Uredništvo in uprava »Za vero in dom« je v Zagrebu, Pejačevićev trg št. 15, I.

Vera K. Asketsko-mistično revijo »Duhovni život« izdajajo dominikanci v Zagrebu, Kažotičev trg 4.

Učiteljica X. Nemški roman »Zwischen zwanzig und dreißig« od Marte Niggli se dobi v zalogi Herder, Freiburg, pa ga naroče tudi naše knjigarne. — Opisuje življenje mlade učiteljice v samotni vasi v Švici. Po svoji preprostosti, prirodnosti in življenski bližini se razlikuje od navadnih romanov. Mladim učiteljicam, ki se zanimajo za sodobno delo med ljudstvom, bo nudil marsikako pobudo.

Gospod R. P. v K. »Briefe an einen Landlehrer« se dobe v Volksvereinsverlag M. Gladbach-Rheydt.

Izhaja vsak mesec. — Naročnina znaša 25 Din, z mesečno prilogo 50 Din, če se naroči 20 izvodov (brez priloge) pod enim naslovom, le 20 Din; za inozemstvo 32 Din, s prilogo 64 Din. — Izdaja Konzorcij Vigredi (Vida Mašič) v Ljubljani, Ljudski dom. — Uredništvo in upravnništvo je v Ljudskem domu.

Pri nakupu šivalnih strojev
ne glejte na ceno, temveč na
najboljšo znamko — in to je
»PFAFF«!

PFAFF - ŠIVALNE STROJE

za rodbino, obrt in industrijo ter z večletno garan-
cijo kupite ugodno in tudi na obroke pri tvrdki

IGN. VOK, LJUBLJANA, TAVČARJEVA 7

Podružnici: CELJE, NOVO MESTO - Pouk v vezenju brezplačen

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

Najbolje urejena:

tiskarna
knjigoveznica
klišarna
kamen-, offsettisk
bakrotisk

Prvovrstna izvršitev
Zmerne cene

**NAJMODERNEJŠA
GRAFIKA
JUGOSLAVIJE**

Zavarujte svoje življenje,
poslopje, premičnine pri

VZAJEMNI ZA- VAROVALNICI

V LJUBLJANI,
Dunajska cesta 17

Podružnice:

Zagreb, Pejačevićev trg br. 15
Sarajevo, Vrbanja ulica br. 4
Celje, Breg šte. 33 - - -

*Na tak način si pridobiš
najlepše zobe*

a drugim nudiš veselje
s Tvojim smehljanjem.
Ohrani zdravje svojih
zob, daj jim belino
bisera, pomagal Ti bo

Sargov
KALODONT
Lepši zobje